

Katsaus

SUOMEN

ammattilliseen koulutukseen

Ammatillinen koulutus Suomessa

Opetus- ja kulttuuriministeriö on vastuussa ammatillisen koulutuksen strategisesta ja normatiivisesta ohjauksesta ja johtaa kansallista kehitystä. Hallitus määrittää ammatillisen koulutuksen kansalliset tavoitteet ja yhteiset tutkinnon osat.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää luvat ammatillisen koulutuksen järjestämiseen. Lupa kattaa ammatillisen koulutuksen alat, opiskelijavuosien vähimmäismäärän, opetus- ja tutkintokielen, toiminta-alueen, erityiset koulutustehtävät ja muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät asiat. Ammatillisen koulutuksen järjestäjille voidaan myös antaa tehtäväksi järjestää työvoimakoulutusta.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjä voi olla kunta, kuntayhtymä, säätiö tai muu rekisteröity yhdistys tai valtion omistama yritys. Ne järjestävät koulutusta omilla aloillaan sovittamalla koulutustarjonnan paikallisten työmarkkinoiden tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä päättää myös itsenäisesti opintojen suorittamistavan opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän järjestämisluvan rajoissa.

Noin 42 prosenttia peruskoulun päättävistä aloittaa ammatillisen peruskoulutuksen, ja useimmat heistä suorittavat tutkinnon ammatillisessa oppilaitoksessa. Ammatillisia tutkintoja voivat suorittaa sekä nuoret että aikuiset.

Ammatillisia perustutkintoja on 42 (eurooppalainen tutkintojen viitekehys [EQF] taso 4), ammattitutkintoja 65 (EQF 4) ja erikoisammattitutkintoja 56 (EQF 5). Suosituimpia aloja ovat tekniikka, viestintä ja kuljetusala sekä terveys- ja hyvinvointialat ja urheilu ja liikunta. Opiskelijoista puolet on naisia, mutta sukupuolten osuus vaihtelee alakohtaisesti paljon. Ammatilliseen peruskoulutukseen haetaan peruskoulutodistuksen perusteella, jatkokoulutukseen (ammatti- ja erikoisammattitutkintoa opiskelemaan) valitaan tapauskohtaisesti ottamalla muun muassa aiempi työkokemus huomioon.

Ammatilliset perustutkinnot ovat laajuudeltaan 180 osaamispistettä, ja ne muodostuvat pakollisista ja valinnaisista ammatillisista tutkinnon osista sekä yhteisistä osista (viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen sekä yhteiskunta- ja työelämäosaaminen). Koulutuksen nimellinen kesto on kolme vuotta, mutta opintojen todellinen kesto määritellään henkilökohtaisessa osaamisen

kehittämissuunnitelmassa. Ammattitutkintojen laajuus on 120, 150 tai 180 osaamispistettä ja erikoisammattitutkintojen 160, 180 tai 210 osaamispistettä, ja ne muodostuvat pääosin ammatillisista tutkinnon osista. Kaikkiin tutkintoihin sisältyy työpaikalla tapahtuvaa oppimista. Lainsäädännössä ei ole säädetty työpaikalla tapahtuvan oppimisen enimmäis- tai vähimmäismäärää.

Työpaikalla tapahtuva oppiminen toteutetaan enimmäkseen todellisessa työympäristössä (yrityksissä) tai, ellei se ole mahdollista, oppilaitoksen tiloissa. Työpaikalla tapahtuva oppiminen voi kattaa koko tutkinnon, tutkinnon osan tai sitä pienemmän osuuden. Opiskelijoille parhaiten sopiva menetelmä sovitaan yksilöllisesti kunkin omassa henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa.

Kaikki tutkinnot voidaan suorittaa myös oppisopimuskoulutuksena, joka on ammatillisen koulutuksen työpaikalla tapahtuvan oppimisen muoto. Oppisopimuskoulutus perustuu kirjalliseen määräaikaiseen työsopimukseen (oppisopimukseen) työnantajan ja opiskelijan välillä. Opiskelijan on oltava iältään vähintään 15-vuotias. Useimmat oppisopimuskoulutuksessa opiskelevat ovat aikuisia.

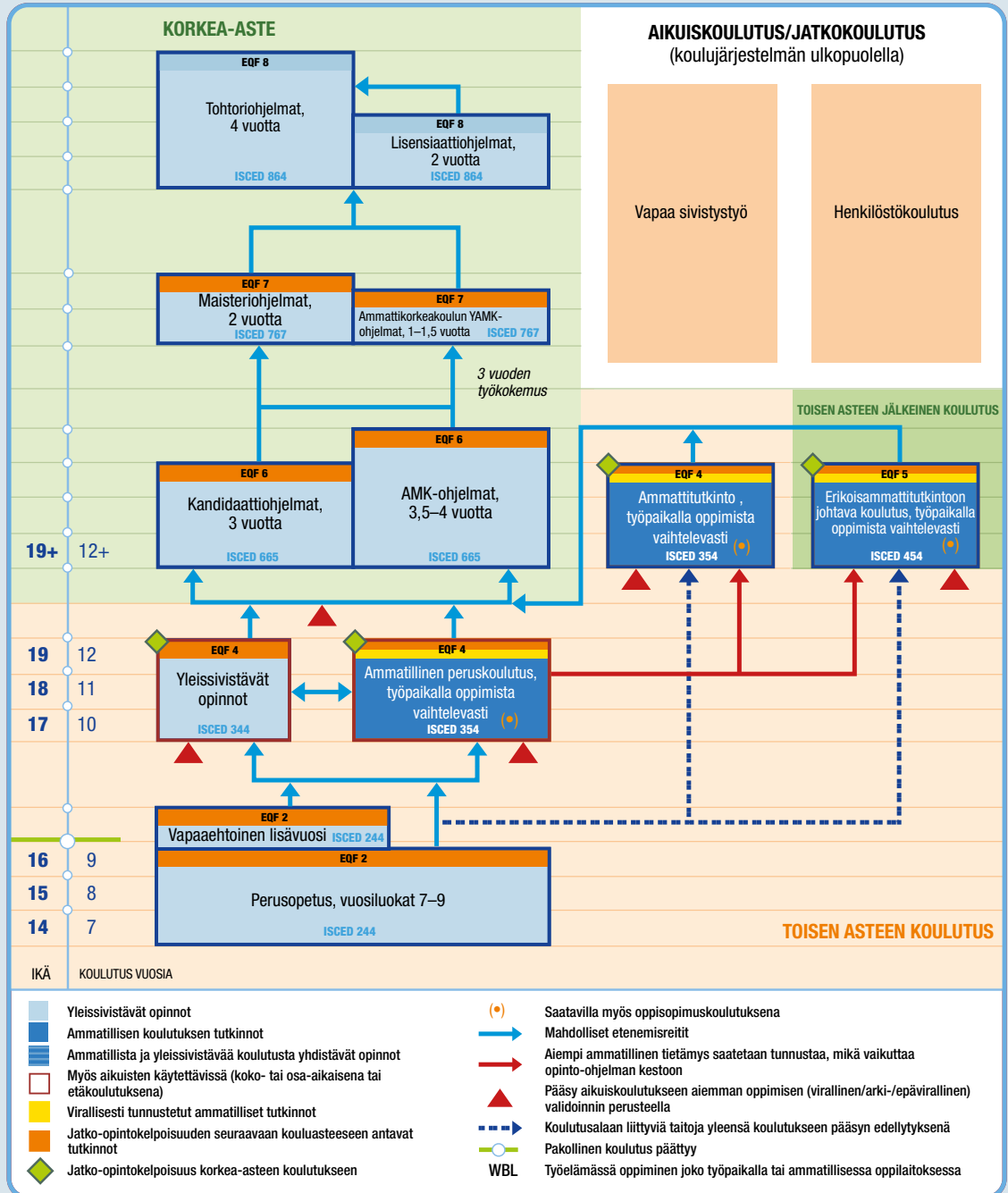
Toinen työpaikalla tapahtuvan oppimisen muoto on koulutussopimus. Siinä opiskelija ei ole työsuhteessa koulutusyrityksen kanssa. Opiskelijalle ei makseta palkkaa, eikä työnantaja saa koulutuskorvausta. Koulutussopimuksen aikana opiskelija saa työkokemusta, ja opiskelija ja yritys tutustuvat toisiinsa.

Työelämässä oppimisen muodot voivat vaihdella tutkinnon sisällä: opiskelija voi siirtyä koulutussopimuksesta oppisopimukseen, jos oppisopimuksen edellytykset täyttyvät.

Kaikki ammatilliset tutkinnot antavat jatko-opintokelpoisuuden korkea-asteen opintoihin.

Kansalliset tutkintovaatimukset takaavat yhtenäisen ammatillisen osaamisen, ja ne ovat oppimistulosten arvioinnin perusta. Opetushallitus laatii ammatilliset tutkinnot laajassa yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa (työnantajajärjestöt, ammatti- ja opiskelijaliitot). Yritysten edustajat osallistuvat tutkintovaatimusten kehittämiseen, minkä lisäksi ne järjestävät ja suunnittelevat työpaikalla tapahtuvaa koulutusta ja osaamisen näyttöjä sekä arvioivat näyttöjä.

Ammatillinen koulutus Suomen koulutusjärjestelmässä

Huom.: ISCED-P 2011.

Lähde: Cedefop ja ReferNet Finland.

Ammatillisen koulutuksen erityispiirteet

Suomessa ammatillinen koulutus on opiskelijakeskeistä ja perustuu osaamiseen. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma. Siinä kartoitetaan ja tunnustetaan opiskelijan aiemmin hankkimat tiedot ja taidot ja suunnitellaan, millaista osaamista opiskelija tarvitsee sekä miten sitä hankitaan eri oppimisympäristöissä.

Ammatillisella koulutuksella tuetaan elinikäistä oppimista ja opiskelijan kehitystä ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Siinä annetaan tiedot ja taidot, joita tarvitaan jatko-opintoihin, ja edistetään työllistymistä.

Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen sekä yhteiskunta- ja työelämäosaaminen sisältävät kaikkiin tutkintoihin ammatillisessa peruskoulutuksessa.

Suomessa ammatillinen koulutus on houkutteleva vaihtoehto. Yhdeksän kymmenestä suomalaisesta ajattelee sen olevan laadukasta ja antavan työpaikalla tarvittavat taidot. Ammatillinen koulutus houkuttelee joustavuutensa ja hyvien työllistymis- ja opiskelumahdollisuuksien ansiosta: tutkinnon suorittaneet voivat jatkaa opintojaan korkea-asteen koulutuksessa tai mennä työelämän palvelukseen. Ammatillisen koulutuksen laadun ja suosion tae on, että koulutus laaditaan ja annetaan yhteistyössä työmarkkinoiden kanssa. Ohjattu ja tavoitteellinen oppiminen työpaikalla tapahtuu monipuolisissa oppimisympäristöissä sekä kotimaassa että ulkomailla, ja se perustuu käytännön työtehtäviin.

Ammatillisen koulutuksen opettajat ja kouluttajat ovat arvossa pidettyjä ammattilaisia. Uraa ammatillisen koulutuksen opettajana pidetään yleensä houkuttelevana. Tätä kuvastaa ammatillisiin opettajankoulutusohjelmiin hakeutuvien oppilaiden suuri määrä, joka ylittää aina opiskelemaan otettujen hakijoiden määrän. Viime aikoina noin 30 prosenttia hakukelpoisista hakijoista on valittu koulutukseen.

Haasteet ja kehitystoimenpiteet

Suomen ammatillisessa koulutuksessa on äskettäin tehty laajan uudistus liki 20

vuoteen. Vuoden 2018 uudistuksen tavoitteita olivat entistä tehokkaampi ja joustavampi, asiakaslähtöinen ja osaamiseen perustuva ammatillisen koulutuksen järjestelmä, sen vaikuttavuuden parantaminen sekä osaamisen ja työmarkkinoiden tarpeiden parempi kohtaaminen. Uudistus toteutetaan lähinnä sääntelyä purkamalla ja antamalla ammatillisen koulutuksen järjestäjille lisää itsenäisyyttä ja vastuuta.

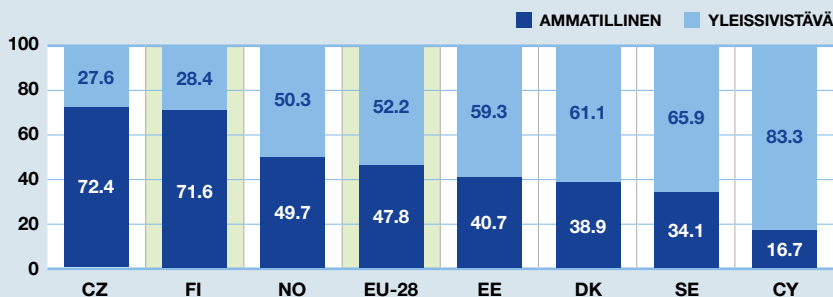
Yksi uudistuksen tavoitteista on lisätä työpaikalla tapahtuvan oppimisen osuutta, vaikka lainsäädännössä ei ole säädetty sen enimmäis- tai vähimmäismäärää. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää pedagogisen ajattelun ja käytännön kehittämistä, oppimisympäristöjen parantamista sekä yhteistyötä työpaikkojen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien välillä. Myös työpaikkojen ja pätevien työpaikkaohjaajien riittävä määrä, tuki, opastus ja laadunvarmistus ovat keskeisessä asemassa.

Osaamisperusteinen lähestymistapa muuttaa merkittävästi opetushenkilöstön työn- ja toimenkuvaa, mikä on haastavaa heidän osaamisensa ja valmiuksiensa kehittämisen kannalta. Opettajien työhön sisältyy aiempaa enemmän ohjausta: yksilölliset opintopolut lisäävät opiskelijoille annettavan ohjauksen ja tuen merkitystä. Opettajien on otettava työhönsä ohjaava ja valmentava ote ja tehtävä entistäkin aktiivisemmin yhteistyötä työmarkkinoiden kanssa.

Uudistuksella muutetaan myös ammatillisen koulutuksen rahoitusta. Vuodesta 2018 kaikkia ammatillisen koulutuksen tutkintoja säätelevät yksi rahoitusjärjestelmä ja yhdenmukaiset kriteerit, ammattitutkinnot ja oppisopimuskoulutus mukaan luettuina. Rahoitusmallia on siirretty asteittain suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen suuntaan: suoritusrahoituksen osuus nousee 35 prosenttiin ja vaikuttavuusrahoituksen 15 prosenttiin vuoteen 2022 mennessä, jolloin perusrahoituksen määrä laskee nykyisestä 95 prosentista 50 prosenttiin. Suoritusrahoitus perustuu suoritettuihin tutkintoihin ja tutkinnon osien osaamispisteisiin, vaikuttavuusrahoitus opiskelijoiden työllistymiseen ja jatko-opintoihin siirtymiseen sekä opiskelijoiden ja työmarkkinoiden antamaan palautteeseen.

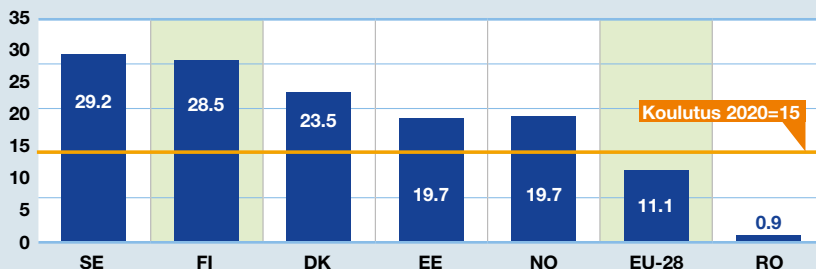
Koulutus lukuina

**Toisen asteen
ammattillisessa ja
yleissivistävässä
koulutuksessa
(ISCED 2011 taso 3)
opiskelevat opiskelijat**
% kaikista toisen asteen
opiskelijoista, 2017

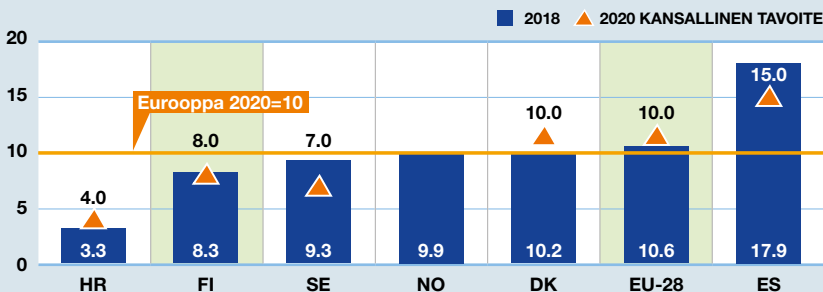
Lähde: Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus (Cedefop) laskelmat, jotka perustuvat koulutusjärjestelmiä koskevaan Eurostatin, Unescon Tilastoinstituutin ja OECD:n tiedonkeruuseen (UOE data collection on education systems). Viittauspäivä 31.5.2019.

Elinikäinen oppiminen
% 25–64-vuotiaasta
väestöstä, joka on
osallistunut koulutukseen
kyselytutkimusta
(2018) edeltävien neljän
viikon aikana

Lähde: Eurostat, EU:n työvoimatutkimus, viittauspäivä 31.5.2019.

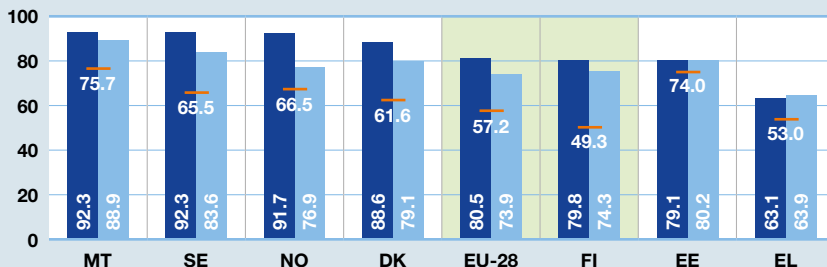
**Koulunkäynnin
keskeyttäneet**
% 18–24-vuotiaasta
väestöstä, jolla on
enintään perusasteen
koulutus ja jotka
eivät ole toisen
asteen koulutuksessa
kyselytutkimusta
(2018) edeltävien neljän
viikon aikana

Huom.: Norjan asettamasta kansallisesta tavoitteesta ei ole tietoja saatavilla.

Lähde: Eurostat, EU:n työvoimatutkimus, viittauspäivä 31.5.2019.

**Nuorten tutkinnon
suorittaneiden
työllisyysaste**
% 20–34-vuotiaista,
jotka eivät enää ole
koulutuksessa, 2018

■ Ammatillinen peruskoulutus ja toisen asteen jälkeinen koulutus, joka ei ole korkea-asteen koulutusta (tasot 3 ja 4)
■ Lukiokoulutus ja toisen asteen jälkeinen koulutus, joka ei ole korkea-asteen koulutusta (tasot 3 ja 4)
— Vähemmän kuin alemman perusasteen, perusasteen ja ylemmän perusasteen koulutus (tasot 0–2)

Lähde: Eurostat, EU:n työvoimatutkimus, viittauspäivä 31.5.2019.

Lisätietoja

- Cedefop (2019). *Vocational education and training in Finland: short description*. <https://www.cedefop.europa.eu/fi/publications-and-resources/publications/4176>
- Eurydice (2019). Finland: overview. Teoksessa: Euroopan komissio (toim.). *National descriptions*. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/finland_en
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus (2018). *Finnish VET in a nutshell*. https://www.oph.fi/download/165770_finnish_vet_in_a_nutshell.pdf

https://minedu.fi/etusivu	Opetus- ja kulttuuriministeriö
https://www.oph.fi/fi	Opetushallitus
https://tem.fi/etusivu	Työ- ja elinkeinoministeriö
https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut	Esitteitä ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta
www.stat.fi	Tilastokeskus
www.ek.fi	Elinkeinoelämän keskusliitto EK
www.sak.fi	Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
www.sttk.fi	Koulutettujen ammattilaisten keskusjärjestö STTK
www.oaj.fi	Opetusalan Ammattijärjestö OAJ
www.sakkiry.fi	Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI
https://samok.fi	Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOK

CEDEFOP

Euroopan ammatillisen
koulutuksen kehittämiskeskus

Europe 123, 570 01 Thessaloniki (Pylea), KREIKKA
Postiosoite: Cedefop service post, 570 01 Thermi, KREIKKA
P. +30 2310490111, F. +30 2310490020, Sähköposti: info@cedefop.europa.eu

© Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus (Cedefop), 2019
Tekstin jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan.

www.cedefop.europa.eu

Julkaisutoimisto

ISBN 978-92-896-2900-3

9 789289 629003